

Читати усі випуски
«Порогів» онлайн
за QR посиланням або на:
ukrajinci.cz/casopis-porohy

ВЕЛИКДЕНЬ ОСОБЛИВЕ СВЯТО ДЛЯ НАС УКРАЇНЦІВ

*...У цей час торжество Воскресіння Ісуса Христа проявляється не тільки в історичному чи духовному контексті але у сьогоднішньому не тільки стратегічно політичному...
/ Стр. 17*

2-9

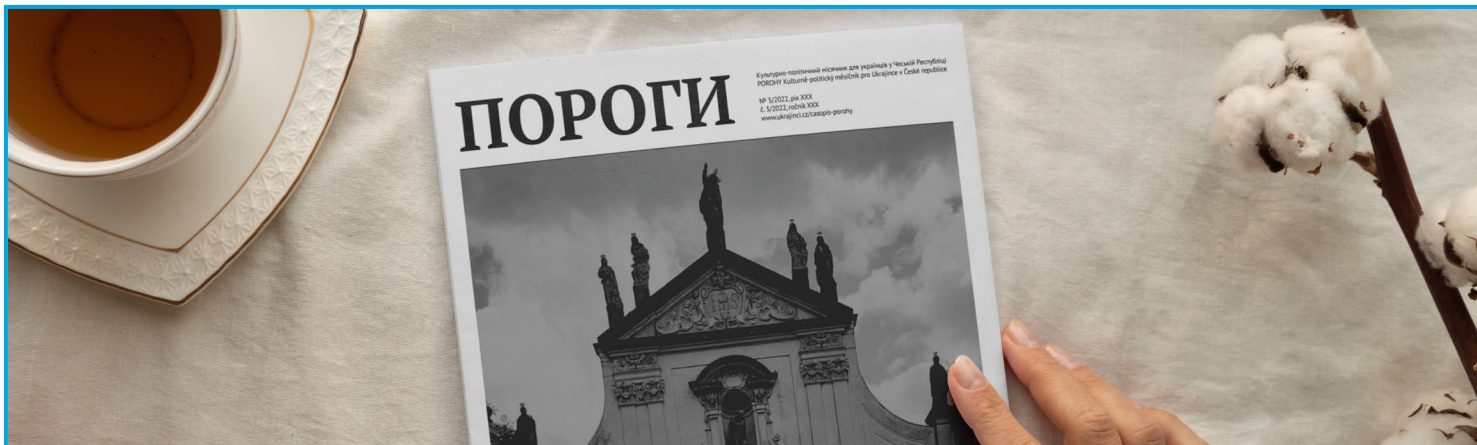
Колонка в соцмережі; Хроніка громади; Дайджест; Із діаспори; На лінії вогню: Войовничі берегині.

10-16

Людина: Анатолій Крат: Прометей пародій з України та Чехії; Квітка Цисак: білий голос України;

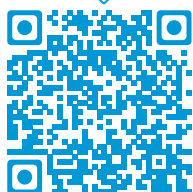
14-22

Традиції: Великдень особливе свято для Українців; Український волонтер Павло Затулін; Історія

ПЕРЕДПЛАТА МІСЯЧНИКА «ПОРОГИ» ВСЬОГО ЗА **500 CZK / РІК** РАЗОМ З ПОШТОВОЮ ПЕРЕСИЛКОЮ.

Посилання
на формуляр

Замовити часопис можна таким чином:
вислати кошти на рахунок: **1925774379/0800**
і повідомити редакцію про оплату
та адресу замовника.

Інформація: **uicr@centrum.cz**
або на: **ukrajinci.cz/ua/casopis-porohy**

QR Platba

PRAGUE MAIDAN

УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТР NUSLE
ЦЕНТР ДОПОМОГИ УКРАЇНІ

- Празький Майдан" є неприбутковою організацією, яка веде просвітницьку діяльність, допомагає в адаптації та інтеграції людей до чеського культурного, економічного, правового та суспільного життя.
- Український Центр Nusle, який було створено після початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну, допомагає українським біженцям у пошуку житла, працевлаштування, медичної підтримки, навчання дітей, а також надає консультації, психологічну та соціальну підтримку.
- Центр також приймає та відправляє гуманітарну допомогу, а також надає безпосередню допомогу українським військовим, госпіталям, лікарням у зоні активних бойових дій.

Pražský Majdan, z.s.

office@maidan.cz

UA | + 420 602 243 980
CZ | + 420 775 781 997

Táborská 500 / 30, Praha 4
ПО-ПТ 10:00-18:00, СБ 10:00-17:00

ХОВАЛИ СУСІДА

Текст: **ОЛЕКСІЙ СЕВРУК**

Упершій половині березня ховали сусіда. Його дід з бабою жили в сусідній хаті від моїх діда з бабусею. Їхні садки межували, їхні діти росли разом і ходили до однієї криниці по воду.

Він завжди тупотів за своїми батьками і старшим братом, моїм ровесником. З його братом ми товаришували, залишаючись влітку у селі, тоді як Сергій у тих роках (1990—1994), коли я проводив літні канікули на півдні Київської області, ще був занадто малий, тож повертався зі своїми батьками до Києва.

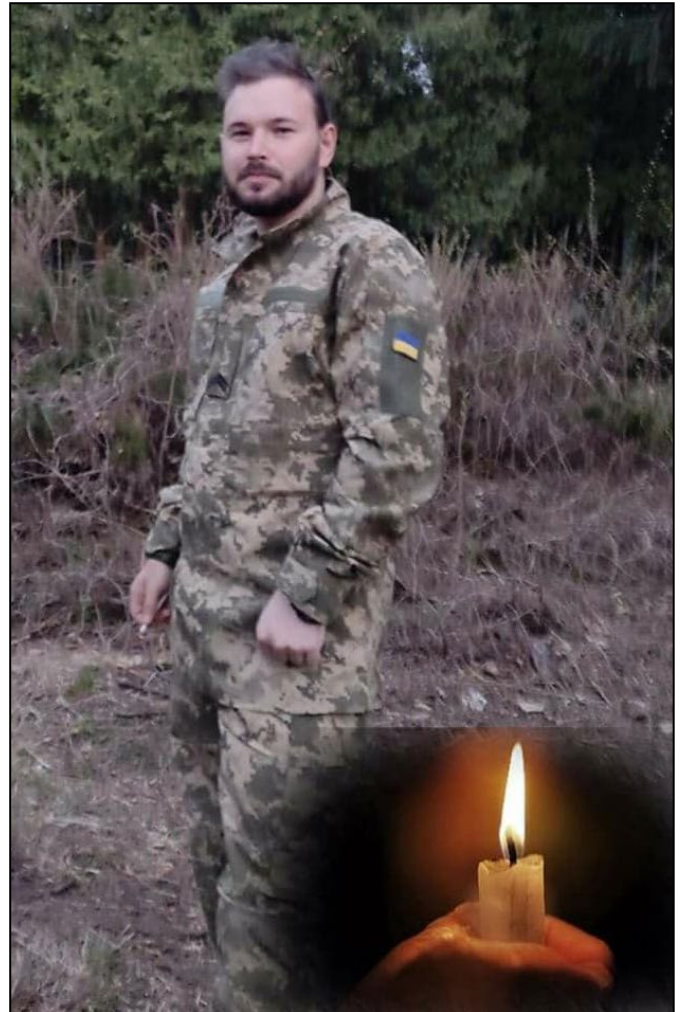
Він воював ще в АТО. У році 2015 його було демобілізовано. Від початку повномасштабного вторгнення добровільно пішов у ЗСУ, навіть не оповістивши свою нещодавно овдовілу матір, яка переїхала у будинок своїх батьків, у рідне село.

Восьмого березня він дався про себе чути, що, мовляв, знаходиться у Києві, у короткій відпустці. І якщо мати хоче з ним побачитись, то нехай приїде. Після короткого побачення Сергій рушив на схід. І вже кілька годин по тому його мамі подзвонили, що Сергія вже нема. Кажуть, що вона не могла цьому повірити. Як це так – нема? Ще кілька годин тому він був тут, вони розмовляли разом.

Молодший сержант ЗСУ Сергій Посохов (1988—2023) загинув під Золотою Нивою в Донецькій області. Один із тих, хто щодня виконують дуже важливу, проте невимовно важку і небезпечну роботу – обороняють наш нормальний світ від нападу безглузлого зла. Одна із незліченних жертв старого людожера Путіна, якого виплекали на свою голову всі ці “прості росіяни”, і яких він тепер жене на бійню.

Багато захисників України вже полягло. Певно, нема такого українця, який не знав особисто жодної жертви війни. І, на жаль, багато хто ще поляже. Та ми неодмінно переможемо. Цю перемогу ми винні нашим загиблим, це наш борг перед ними. І ця перемога буде їхнім живим пам’ятником, що стоятиме на уламках російської імперії.

Слава Україні. Вічна слава героям. ■

Пороги – культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці. Виходить 12 разів на рік. № 2/2023, рік XXX. Підписано до друку 13 квітня 2023 року. **Ел. пошта:** uicr@centrum.cz. **Інтернет-адреса:** www.ukrajinci.cz/ua/casopys-porohy/, реєстрація: МК ЧР/7044. **Номер готували:** Богдан Райчинець, Ельвіра Божані, Олексій Севрук, Анатолій Крат, Тетяна Пилипчук. Використовуються повідомлення прес-служб посольств, інформантів та ілюстрації з відкритих джерел. **Художнє оформлення та верстка:** Тетяна Пилипчук, www.plttn.com. За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція має право скорочувати матеріали і не поділяти поглядів автора. Часопис друкується із фінансовою допомогою Міністерства культури ЧР. **Видає:** «Українська ініціатива в ЧР», Воцелова 3, Прага 2, ід. номер: 60448296; **контакт:** uicr@centrum.cz, www.ukrajinci.cz; Facebook.com/ukrajinska.uicr; **розрахунковий рахунок:** 1925774379/0800.

Porohy – kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice. Vychází 12krát ročně. Název je odvozen od ukrajinského «porih» – práh, říční práh. Číslo 2/2023, ročník XXX. Uzávěrka: 13. dubna 2023. **E-mail:** uicr@centrum.cz, **web:** www.ukrajinci.cz/cs/casopis-porohy/, registrační číslo: MK ČR/7044. **Číslo připravili:** Bohdan Rajčinec; Elvira Bozhani, Oleksij Sevruc, Anatolij Krát, Tetana Pylypčuk. Používáme tiskové zprávy velvyslanectví, informačních agentur a ilustrace z otevřených zdrojů. **Grafika:** Tetana Pylypčuk, www.plttn.com. Za pravdivost uvedených informací je zodpovědný autor článku. Redakce může krátit text a neshodovat se s názory autora. Časopis vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR. Vydává: Ukrajinská Inicijativa v ČR, z.s., Vocelova 3, Praha 2, IČO: 60448296, **kontakt:** uicr@centrum.cz, www.ukrajinci.cz.; Facebook.com/ukrajinska.uicr, **číslo účtu:** 1925774379/0800.

УКРАЇНЦІ ЧЕСЬКОЇ СТОЛИЦІ ВШАНУВАЛИ ПАМ'ЯТЬ КОБЗАРЯ

Дипломати Посольства України в Чеській Республіці спільно з представниками української громади відзначили 209 річницю від дня народження Тараса Шевченка покладанням квітів до пам'ятника Великому Кобзареві в Празі. Про це йдеться на фейсбук-сторінці Посольства України в Чеській Республіці.

За повідомленням, тимчасовий повірений у справах України в Чеській

Республіці Віталій Усатий звернувся до присутніх і наголосив на актуальності творчої спадщини Тараса Шевченка. За його словами, актуальна творча спадщина Кобзаря і сьогодні захищає українських захисників на передовій та додає бойового духу жителям міст, які зазнають нещадних ударів російської армії. ■

Пороги

ЧЕХІЯ ПАМ'ЯТАЄ ПРО ЗЛОЧИНИ РОСІЇ У МАРІУПОЛІ

У Празі відбулась акція-реквієм з вшанування пам'яті орієнтовно пів тисячі невинно вбитих людей, які загинули 16 березня 2022 року в Драматичному театрі в Маріуполі внаслідок скидання надпотужних бомб російськими окупантами. На той час будівлю театру використовували як бомбосховище.

«Перед будівлею Національного театру в Празі символічно написали той самий напис «Дети», який було

написано і перед Драматичним театром у Маріуполі та який не спинив російських злочинців», – ідеться в дописі Посольства України в Чехії, оприлюдненому у Фейсбучі.

Радник Посольства України в Чехії Євген Кулеша у своєму виступі наголосив, що росію неминуче чекає покарання за всі воєнні злочини проти України. Він також подякував організаторам акції та Чеській Республіці за підтримку України. ■

Пороги

ПРИХИЛЬНИКА ПВК «ВАГНЕР» ЗАСУДИЛИ УМОВНО

Окружний суд Праги 1 покарав Ярослава (Славека) Попелку з нашивкою російської приватної військової компанії «Wagner». Такий учасник з'явився на антиурядовій демонстрації в Празі. Також у нього була літера Z на рюкзаку.

Про це повідомляє ProUkraine – інформаційний ресурс про українців та для українців, які приїхали в Чехію через війну росії проти України.

Молодика засудили за схвалення геноциду. Він отримав шість місяців умовного терміну, штраф у 12 тисяч чеських крон і річну заборону перебувати в Празі. Засудили молодика без призначення основного розгляду.

Як заявила речниця суду Єва Швіглерова, вирок наразі не вступив у законну силу, а це означає, що обвинувачений ще може подати апеляцію.

Демонстрація під назвою «Чеська Республіка проти бідності», скликана позапартійською партією PRO (Právo Respekt Odbornost) 11 березня, вимагала відставки уряду, припинити військову підтримку України й домовлятися з росією про негайний безумовний мир. Частина учасників тоді намагалася зняти з музею український прапор, напала на проїжджаючий прилеглою автострадою автомобіль з українськими номерними знаками та його водія й пасажирку.

Поліція в результаті відкрила сім проваджень. Загалом було затримано 18 осіб. Усіх підозрюють у правопорушеннях та непокорі законним наказам правоохоронців. ■

Пороги

ПРЕДСТАВНИКИ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЧЕХІЇ ЗУСТРІЛИСЯ В ПРАЗІ

В Будинку національних меншин Чеської столиці 26 березня зустрілися 65 зареєстрованих представників 37 українських та чеських організацій, щоб обговорити актуальні питання українських меншин та міграції.

Зі вступним словом виступили Голова Європейського конгресу українців Богдан Райчинець, Урядова уповноважена з прав людини Чеської Республіки Клара Шімачкова Лауренчікова, Голова Будинку національних меншин в Празі Якуб Штедронь, координатор Міжнародного центру розвитку міграційної політики Роман Макуха, представник Чеської Республіки при НАТО Якуб Ландовський, Голова Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою НУ «Львівська політехніка» Ірина Ключковська, Голова українського Центру безпеки та співпраці Сергій Кузан.

Тимчасовий повірений у справах України Віталій Усатий звернувся до присутніх та подякував потужній українській діаспорі в Чеській Республіці за ефективну діяльність у всіх напрямках та чеським друзям за підтримку і розуміння того, що Україна бореться зараз за весь цивілізований світ. Натомість Сергій Кузан застеріг присутніх від зловживання інформацією та пропагандою у медіа-просторі особливо у кризові часи, які наразі проживає Європа.

«Упродовж 2023 року економічна криза на Заході буде лише зростати, а отже підбурювати сотні тисяч людей виходити на вулиці ставатиме ще простіше. І тоді війна прийде в Європу – поки що без ракет та зелених чоловічків, але з паралізованою транспортною системою, як це буде в Німеччині вже завтра, з розбитими вітринами та спаленими зупинками, як це вже було у Франції, з поки що словесними протистояннями між тими, хто підтримує Україну та ставить на неї маркування фашистів, як це вже було у Чехії. Це – лише початок», – попередив у своєму виступі Голова українського Центру безпеки та співпраці.

Саме тому нині потрібно не лише говорити правду про боротьбу України, а й розвінчувати російську дезінформацію до того, як вона почне діяти на повну, залучаючи до своїх лав місцевих громадян обурених ростом цін та зниженням рівня життя.

У співпраці з чеськими партнерами представники української діаспори Чехії обговорили механізми протидії російській пропаганді, надання підтримки біженцям з України, яких у Чеській Республіці понад 485 тисяч, гуманітарної допомоги ЗСУ, а також проблеми освіти українських дітей за кордоном та проведення дієвих громадських заходів тощо. ■

Пороги

ЄКУ ЗАКЛИКАЄ ЗВІЛЬНИТИ З ПОЛОНУ УКРАЇНСЬКИХ МЕДИКІВ

Європейський конгрес українців (ЄКУ) закликав міжнародні інституції та організації допомогти звільнити сотні українських військових лікарів і медиків, яких утримують в нелюдських умовах у російському полоні. Про це йдеться у зверненні ЄКУ, поширеному на фейсбук-сторінці організації.

Зауважується, що, не маючи медикаментів, інструментів та персоналу, українські військові лікарі та медики, які зараз перебувають в полоні, робили все від них залежне, щоб врятувати життя людей. Не маючи зброї для захисту, вони діяли згідно з міжнародними та людськими законами.

У Європейському конгресі українців наголосили, що ув'язнених російською федерацією лікарів і медиків утримують у нелюдських умовах. Хоча офіційно цей факт росія не підтверджує, вона порушує міжнародно-правові норми, засадничі положення Женевської конвенції про поводження з військовополоненими.

«Полонених лікарів і медиків – сотні. Ми закликаємо міжнародні інституції не забувати про цю болючу реальність. Закликаємо міжнародні організації допомогти звільнити з полону українських військових лікарів і медиків», – йдеться у зверненні. ■

Пороги

ПОНАД 485 ТИСЯЧ УКРАЇНЦІВ ОТРИМАЛИ ТИМЧАСОВИЙ ЗАХИСТ У ЧЕХІЇ

Від початку повномасштабного вторгнення росії в Україну Чехія надала статус тимчасового захисту більш як 485 тисячам українців. Про це повідомив тимчасово повірений у справах України в Чеській Республіці Віталій Усатий під час онлайн-брифінгу на тему: «Рік війни в Україні очима чехів» у Медіацентрі Україна – Укрінформ.

«З моменту початку війни Чехія надала статус тимчасового захисту більш як 485 тисячам громадян України. Враховуючи розміри цієї країни і кількість її населення – 10 мільйонів, ці цифри є надзвичайно великими», – сказав Усатий.

Він додав, що Чехія демонструє послідовну підтримку суверенітету і територіальної цілісності України і підтримує нашу країну як на двосторонньому рівні, так і в рамках міжнародних організацій – ЄС, ООН, Рада Європи, ОБСЄ.

«Є важливим і те, що Чехія взяла патронат над Дніпропетровською

областю, а також на урядовому рівні затверджено програму гуманітарної стабілізаційної реконструктивної

і економічної допомоги на 2023-2025 роки», – відзначив Усатий. ■

Пороги

«ЩЕДРИК» ПРОТИДІЄ КУЛЬТУРНІЙ ЕКСПАНСІЇ РОСІЇ

У Празі під час форуму East Doc Platform відбувся показ документального фільму «Щедрик проти русского міра». Про це повідомляє пресслужба Міністерства культури та інформаційної політики у Телеграмі.

«Показ відбувся у Французькому інституті у Празі під час форуму East Doc Platform за ініціативи виконавчого продюсера телеканалу Суспільне Культура Лук'яна Галкіна та за сприяння французької агенції CFI Media Development», – йдеться у повідомленні.

Як зазначається, фільм порушує низку актуальних проблем сьогодення, таких як протидія російській культурній експансії та пропаганді зображених через історію світового турне хорової капели диригента Олександра Кошиця у 1919-1924 роках.

Переглянути стрічку, зокрема, прийшли представники українських дипломатичних установ, громадських організацій, культурно-освітніх центрів чеської столиці. ■

Пороги

У ЧЕХІЇ СТВОРЯТЬ РЕЄСТР АВТОМОБІЛІВ З УКРАЇНСЬКИМИ НОМЕРАМИ

У Чеській Республіці в другій половині цього року хочуть запровадити зміни для українських водіїв. Міністерство транспорту Чехії вже готує реєстр автомобілів з українськими номерами, які перебувають на території Чехії, попереджає aktualne.cz.

Планується, крім особистості водія, вказувати технічні дані про транспортний засіб (лише необхідні). Такий реєстр закликали зробити муніципалітети для того, щоб спростити пошук правопорушників.

У Мінтрансі зазначили, що загалом на території республіки є близько 38 000 автомобілів з українською реєстра-

цією. Міністр транспорту Мартін Купка заявив, що зараз важко зіставити авто-

мобіль з конкретною особою. Через це порушників важко покарати. ■ **Пороги**

ДО ПРАГИ ЗАВІТАЛО «УКРАЇНСЬКЕ ВІДРОДЖЕННЯ»

У Празі відбулася презентація мультимедійного проєкту «Українське відродження», на якому представлені роботи відомих українських художників.

У відкритті виставки взяли участь Тимчасовий повірений у справах України в Чеській Республіці Віталій Усатий та другий секретар Посольства Надія Мальована.

На виставці були представлені живопис, скульптура, світлини таких митців як Володимир Гарбуз, Оксана Фурса, Сергій Попов, Володимир Каминін і Віталій Власенко. Експозиція триватиме до 18 квітня в Galerie Lapidarium. ■

Пороги

ПРАВООХОРОНЦІ УКРАЇНИ ТА ЧЕХІЇ НЕЙТРАЛІЗУВАЛИ МІЖНАРОДНУ БАНДУ ШАХРАЇВ

У українські та чеські правоохоронні органи під час спеціальної операції затримали транснаціональне злочинне угруповання шахраїв, яке викрадало гроші з банківських рахунків громадян країн Європейського Союзу.

«Служба безпеки з Нацполіцією та правоохоронними органами Чехії нейтралізувала транснаціональне злочинне

угруповання шахраїв», - ідеться в повідомленні СБУ у Телеграмі.

Шахраї спеціалізувались на викраденні грошей з банківських рахунків через фішингові послання в популярних інтернет-магазинах. За оперативними даними, з лютого минулого року злочинці ошукали понад тисячу жителів ЄС на загальну суму 160 млн у гривневому еквіваленті. ■ **Пороги**

ВОЙОВНИЧІ БЕРЕГИНИ

Відомо, що восени минулого року у лавах ЗСУ 40 тисяч жінок, а 5 тисяч із них зараз на передовій. Серед жінок-військових є командири батарей, взводів, машин і командири відділень безпілотної авіації, а також снайперки.

Підготувала: ЕЛЬВІРА БОЖАНІ

У міжнародний день за права жінок Генштаб Збройних сил України привітав українських жінок, які самовіддано наближають Перемогу країни.

«У Міжнародний день боротьби за права жінок Збройні Сили України висловлюють вдячність жінкам-військовослужбовцям ЗСУ всіх країн-партнерів, зокрема й учасницям двосторонніх та багатонаціональних навчальних, тренувальних, логістичних й гуманітарних операцій, за неймовірну роботу та важливу роль, яку вони відіграють у забезпеченні допомоги та підтримки Україні.

Незламні жінки України змінили своє життя та стали на захист країни зі зброєю в руках, підтримують та допомагають війську як волонтерки, або продовжують так само сміливо та самовіддано вести переможні битви на освітньому, науковому, інформаційному, медичному, виховному, економічному, юридичному, безпековому, політичному, дипломатичному, психологічному, музичному, родинному, материнському, логістичному, фінансовому, господарському, духовному, бізнесовому, виробничому, культурному, мистецькому, комунікаційному, інноваційному, кібернетичному, технічному, IT-фронтах цієї війни!»

ВІКТОРІЯ

Стрільчині-радіотелефоністці роти Національної гвардії України Вікторії 25 років. Жінка виховує двох синів та навчається на бакалавраті. Війна 24 лютого застала її в лікарні. Почувши вибухи вона у першу чергу думала про захист дітей й через два тижні вже вийшла на службу.

«Можна так сказати, що військова служба – це у нас свого роду династія. Мій дідусь був військовим. Мама служила зв'язківцем в ЗСУ, була в АТО, а зараз на пенсії. Я пішла в НГУ. Вже чотири роки служу, і за цей час я бачу, що жінки та чоловіки на службі рівні, вони доповнюють один одного та допомагають як на полі бою, так в тилу. У нас є і стрільчині, і командирки, і офіцерки. Без нас, жінок, багато чого було б просто неможливим.

Я хочу, щоб мої діти росли у вільній, незалежній країні. Я дуже хочу, щоб війна швидше закінчилася, щоб швидше зустрітися зі своїми дітьми, зі своєю мамою і разом жити в рідній Україні».

АНДРІАНА

Андріана на псевдо Малиш – учасниця російсько-української війни ще з травня 2014 року. Вона була добровольцем батальйону «Айдар», у складі штурмової групи брала участь у звільненнях окупованих міст та боях за Луганський аеропорт.

У вересні 2022 року з делегацією українських військовослужбовців та громадських діячок Андріана вирушила з фронту в США де подякувала американцям за надану зброю й пояснила необхідність отримання додаткового озброєння. Після повернення жінка воювала на Херсонщині. У грудні 2022 року Андріана підірвалася на міні в цивільному авто неподалік Херсона. Військова отримала численні поранення – переломи руки, плеча, щелепи, ребра, пошкодження легені, живота і спини. Третій місяць Андріана проходить реабілітацію у лікарні та мріє якомога швидше повернутися у стрій.

ІРИНА

Сержантка медичної роти Ірина любить квіти, собак та велопрогулянки. З 1994 до 2021 жінка несла службу у ЗСУ. Після 28-ми років у армії, на свій день народження, вона звільнилася та вийшла на пенсію, а вже через три місяці в Україні розпочалася війна. Тоді Ірина зателефувала начальнику медичної служби бригади та сказала, що хоче повернутися на службу й 25 лютого вже була з побратимами.

«Я ніколи не поїду зі своєї країни. У мене двоє дорослих дітей, і один з них теж військовослужбовець нашої бригади. Мене все життя вчили надавати допомогу, лікувати. Я роблю те, чому мене навчали все життя і навіть не уявляю, як можна інакше.

Не важливо, жінки тут чи за кордоном, служать, волонтерять чи просто ходять на свою роботу і роблять її якісно, ви робите велику справу і маленькими кроками наближаєте нашу Перемогу. Ми маємо рівнятися одна на одну та на нашу країну.»

ОКСАНА

На початку вторгнення російської в Україну Оксана, із позивним Ксена, було 19 років. Тоді дівчина записалася в одне з добровольчих формувань Івано-Франківська й допомагала патрулювати місто, аби підтримувати громадський порядок. З травня 2022 вона вже служила кулеметницею у 72 окремій механізованій бригаді імені Чорних Запорозжців.

У вересні 2022 року Оксана отримала диплом з відзнакою Івано-Франківського фахового коледжу Прикарпатського вишу імені Василя Стефаника. У листопаді 2022 року кулеметниця написала лист, який зачитали на благодійному вечорі «Supporting Wounded Defenders of Ukraine Gala» у Вашингтоні. Тоді це допомогло зібрати 70 тисяч доларів США на реабілітаційні програми для українських військових. Оксана видала збірку своїх віршів написаних в окопах – «Назустріч смерті». Книгу можна придбати на сайті поетеси, а всі вторгнені гроші вона спрямовує на закупівлю амуніції для свого підрозділу.

У грудні 2022 року до Дня Збройних сил України військовій надали звання старшого солдата.

КАТЕРИНА

24 лютого 2022 року Катерина, на позивний Грета, прийшла до військкомату й вже за два місяці відправилася на передову. Вона – солдат-стрілець 78 батальйону 102 окремої бригади Сил територіальної оборони ЗСУ Івано-Франківщини.

Чоловік Катерини Денис теж

воює – служить бойовим медиком в іншому підрозділі. У подружжя двоє неповнолітніх дітей – Марко та Меланія.

«Вісім років життя моєї дитини триває війна. Йому зараз 10 років. І через вісім років він сам може стати учасником війни, якщо ми зараз це не зупинимо, не поженемо їх з країни. Поки є можливість то робимо все для того, щоб перемогти», – каже Грета.

Жінка надихає та підтримує своїх побратимів. Вона пише вірші та пісні, а також грає на гітарі. У лютому 2023 року Катерині надали військове звання старшого солдата.

ХРИСТИНА

Христина на псевдо Кудрява — заступниця командира мінометної батареї 4 бригади оперативного реагування Нацгвардії України. Дівчина хотіла стати до лав ЗСУ у 2013 році та її тоді не прийняли. Тож Христина ступила до Харківської академії Нацгвардії України.

Після випуску Кудрява служила у бригаді швидкого реагування в Гостомелі. Зараз вона має звання старшої лейтенантки й воює на Бахмутському напрямку. 18 лютого 2023 року Христині, наказом Командувача Нацгвардії України, надали чергове офіцерське звання – капітан. ■

АНАТОЛІЙ КРАТ:

ПРОМЕТЕЙ ПАРОДІЙ З УКРАЇНИ ТА ЧЕХІЇ

Література українських іммігрантів – це не лише про здобування євро-долара або нелегку долю. Стереотип успішно ламає збірка поетичних пародій та афоризмів «Прометей поміж грудей» від письменника й публіциста з Праги Анатолія Крата, автора восьми виданих книг. Така назва невипадкова, бо майже половина творів у збірці – на еротичну тематику. Книжку ще влітку 2021 року випустило у світ київське видавництво братів Капранових «Зелений пес».

Анатолій вже 17 років мешкає в Чехії; в діаспорі відомий також своєю громадською діяльністю, зокрема, і як колишній редактор «Украгазети», і як теперішній «хрещений батько» керованої ним Фейсбук-групи «Українці за кордоном», а також як один із авторів часопису української діаспори Чехії «Пороги». А з іронією дружить давно, ще з тих часів, коли мав зовсім негумористичний фах, працював у Херсонській школі міліції. Вміння виявляти злочинців трансформувалося на літературній ниві: дотепним баченням творчості колег з письменницького цеху – «зірок» і тих, що лише сходять.

З автором «Прометей...» ми поспілкувалися онлайн.

– Ви вже дочекалися реакції спародійованих Вами авторів? Чи були вони (не)сподіваними?

– Реакція більшості письменників, на яких я впродовж 40 років писав і друкував у різних часописах власні пародії, мені невідома. Але відгуки деяких з херсонських, де я прожив до свідомої еміграції в Чехію 23 роки, були неоднозначними. Такі метри, як Микола Братан або Анатолій Кичинський, поставилися з гумором і розумінням. Натомість поет молодшої генерації Василь Жураківський довгий час зі мною не вітався, коли побачив надруковані на себе пародії в різних часописах. Справа в тому, що за першу поетичну збірку «Приходять люди до ріки» він отримав літературну премію імені Василя

Симоненка і дуже цим пишався. Тому й подарував мені свою книжку з проханням написати на неї рецензію. Коли я познайомився зі збіркою, то відверто відповів автору: загалом книжка непогана, але кривити душею не буду. Отже, я або нічого не писатиму про неї, або напишу правду. Зрештою, я обрав третій шлях і створив цілу серію пародій, в яких висвітлив всі недоліки його творів, як-от, надумані порівняння, бідна лексика, одноманітність метафор тощо. Тільки через десять років після публікації моїх пародій у столичних виданнях ми тоді відновили спілкування, але такий факт швидше виняток, ніж правило.

– Список імен, що втрапили Вам на перо – гоноровий, але чому саме ці автори? І чи є в планах спародіювати метрів і метрес, штибу Забужко, Андруховича й не тільки. Позаяк в кожного є що пародіювати, чи не так?

– Ще давньогрецький філософ Сократ за допомогою іронії викривав безпідставні претензії на непогрішність. Тож писати пародії можна і на класиків, і на сучасників. Саме тому моя збірка «Прометей поміж грудей» на 136 сторінках містить 60 пародій на 36 «зіркових» письменників і молодих авторів. Серед перших, наприклад, згадуваний вами Юрій Андрухович, а також Іван Драч, Ірина Жиленко, Людмила Скирда, Наталка Поклад, Олександр Ірванець, Павло Вольвач, Тарас Федюк, Сергій Жадан, Юрко Іздрик, Антонія Цвід. А серед других, менш розкручених, але при цьому не менш талановитих — Роман Кухарук, Василь Загороднюк, Наталка Фурса, Василь Кузан, Ляля Рубан, Ярослав Ярош, Анатолій Орел, Василь Піддубняк та інші. Є також кілька відвертих графоманів, які дивним чином проскочили в Спілку письменників України і вважають себе трохи не класиками або геніями. Їхні імена називати не буду, але прочитавши мою збірку, ви здогадаєтесь, про кого йдеться.

Втім, гадаю, вагомим аргументом для втіхи пародійованих мною поетів може стати той факт, що в моїй книзі читачі знайдуть також автопародію і пародію на мого молодшого сина Максима. Теж поета і прозаїка, дипломанта міжнародного літературного конкурсу «Гранослов». Як бачите, я – ніби Тарас Бульба, не тільки себе, але й сина свого не пожалів. Що вже казати про інших!

– «Я тебе породив, я на тебе й пародію»... А як вона приходить до пародиста, чи він до неї? Як обираєте об'єкти для кпинного увічнення?

– Часом іду на це свідомо, як у випадку з Василем Жураківським, якого вже згадував, а інколи випадково: читаєш поезії українських авторів в інтернеті, і раптом потрапляє на очі такий рядок, що аж проситься в пародію. Такі рядки записую в свій нотатник і ношу з собою, допоки не надійде мить осяяння. Буває, що довга пародія пишеться легко і швидко, в той час як коротка вимагає більше часу і зусиль. Натхнення — річ непередбачувана, надто, якщо йдеться про поезію. Автор — класик чи початківець — для мене не має значення, об'єктом пародіювання насамперед стає його творчість, а вже потім через неї — його ім'я. Наприклад, дуже шкодую, що до збірки, в якій лівову частку складають еротичні пародії, не потрапила така цікава майстриня еротичної поезії, як Вікторія Стах — авторка і упорядниця антології української еротичної поезії «Біла книга кохання». До речі, пародію на себе я написав на власний вірш, уміщений нею в цій антології.

— Яку пародію вважаєте най-більш вдалою?

— Кожна для мене, як діти для матері, однаково рідні, і важко виокремити якусь одну. З кожною пов'язана якась історія. Наприклад, свою першу пародію я написав ще студентом під час навчання в Києві на полтавського поета Анатолія Орла ще

1982 року, відразу після виходу його першої збірки «Журавлі опівночі», і наважився віднести своє невеличке творіння до відомого сатиричного журналу «Перець».

В ті роки там ще працювали чимало відомих в Україні гумористів на чолі з редактором Федором Маківчуком. На диво, пародію взяли до друку, і відтак я став пародистом. Інколи, правда, я відволікався від сміхотворних жанрів і переключався на власні поетичні збірки, переклади, упорядкування і редагування книжок інших авторів. Втім, згодом знову повертався до свого улюбленого жанру комічного й сатиричного наслідування іншого художнього твору. Між іншим, моя перша пародія «Хотілося б...», про яку я щойно розповів, відкриває другий (еротичний) розділ моєї збірки — «Любов збурює кров».

– Ви живете в Празі і є частиною української діаспори за кордоном. Чи можна вести мову про нашу діаспорну літературу як явище?

— Так, звісно, література української діаспори вже давно існує не тільки як окреме явище, але й як невід'ємна частина літературного процесу України. Варто згадати, наприклад, так звану «празьку школу», яка охоплює творчість Юрія Липи, Олекси Стефановича, Олександра Олеся, Оксани Лятуринської, Галини Мазуренко, Олега Ольжича, Юрія Клена, Олени Теліги, Леоніда Мосендза, Євгена Маланюка.

Однак, як ви розумієте, ця назва — досить умовна, позаяк не всі із згаданих митців жили в тодішній Чехословаччині (Юрій Липа, до слова, в Польщі). Крім того, всім авторам «празької школи» був властивий стильовий синкретизм (модернізм, символізм, імпресіонізм, експресіонізм). Або та ж сама Нью-Йоркська група, котра об'єднала 12 українських еміграційних поетів та прозаїків. До неї належали, зокрема, Богдан Бойчук, Юрій Тарнавський, Богдан Рубчак, Юрій Коломисць, Олег Коверко, Патриція Килина та інші. І знову ж таки, частина Нью-Йоркської групи мешкала поза межами США, як-от Марко Царинник (Канада), Емма Андіївська (Німеччина), Віра Вовк (Бразилія), Роман Бабовал (Бельгія).

– Розкажіть, як Ваша збірка знайшла своє видавництво.

— Спочатку хотів видати книгу у себе вдома, в Херсоні. Це було ще

2006 року, перед від'їздом до Праги. Але мені не сподобались запропоновані малюнки херсонського карикатуриста Віктора Хмеля. Це були не образні, а статичні ілюстрації, натомість мені хотілося динаміки і підтексту.

Важкий початок еміграційного життя на десятиліття відклав ідею повернутися до початкової ідеї. Підштовхнув мене до неї мій молодший син Максим, який наразі мешкає і працює у Великобританії, теж, як бачите, письменник української діаспори. Він попросив у мене рукопис і за нагоди читав його вголос багатьом українцям, з якими зустрічався. Реакція була позитивною, і при цьому всі питали, де можна придбати книгу, якої ще тоді не було. Це мене надихнуло, і я всерйоз узявся за доопрацювання рукопису.

Допомогти з виданням зголосився Роман Кухарук з Українського клубу в Києві. Навіть приїхав до Праги, щоб обговорити деталі, а також знайшов мені прекрасного столичного художника-карикатуриста. Але, зрештою, відмовився від цього задуму без пояснення причин. Чому? Це так і залишилося таємницею...

Тому я вирішив самостійно знайти редактора — нею стала відома київська письменниця Антонія Цвід, а вже потім і видавця. Найбільше припав до душі сайт видавництва братів Капранових «Зелений пес». З працівниками цього видавництва, з якими ми неповний рік співпрацювали над моїм рукописом онлайн, я вже познайомився особисто у Львові на Міжнародному видавничому форумі у вересні 2021 року.

Саме під час перебування на форумі, мій літературний редактор Антонія Цвід першою передала телефоном приємну новину: нова книга принесла мені ще й міжнародне визнання — літературну премію імені Миколи Гоголя «Тріумф». У перший же день цього престижного книжкового фестивалю я встиг на одному диханні провести відразу два заходи — автограф-сесію і презентацію. Разом зі мною виступав також і мій ілюстратор, з яким я теж вперше зустрівся тет-а-тет у місті лева.

— Хто ж автор таких влучних і дотепних малюнків до Вашої збірки?

— Це Олег Смаль — український професійний карикатурист, журналіст, книжковий графік, живописець і скульптор. Але, перш за все, відомий в Україні та за її межами крутий

політичний карикатурист. Впродовж 25 років він опублікував близько 15 000 своїх робіт та є володарем світового рекорду за сумою судового позову за газетну карикатуру. Свого часу суд Шевченківського району Києва зареєстрував позов на його карикатуру на 120 млрд грн!

Виставка робіт Олега Смалья в Києві під час Революції Гідності стала дуже популярною та широко висвітлювалась у ЗМІ, але більшість експонатів була знищена при спробі штурму Майдану спецпідрозділом «Беркут». Тим не менш, твори київського художника зберігаються у музеях світу та приватних колекціях, зокрема, у Станіслава Лема, экс-президента Словаччини Андрея Кіски, послів США, Бельгії, Франції, Німеччини в Україні.

Олег Смаль — призер і переможець близько 40 міжнародних конкурсів графіки в Бельгії, Румунії, Україні, Ірані, Італії, Китаї, Південній Кореї, Росії, Франції, Японії. До того ж, ми з ним одного року народження — такий цікавий збіг. Мені просто пощастило з художником та його блискучими ілюстраціями. Деякі з них настільки вдалі, що я кожного разу, коли натрапляю на них, не перестаю сміятися.

— Крім цієї події, чи були у Вас після виходу «Прометей...» презентації в Празі, по Чехії чи в інших країнах, де перебувають українці?

— На жаль, ні, хоча такі домовленості були і з боку Карлового університету, і Української ініціативи

в Чеській Республіці. Спочатку через обмеження у зв'язку з пандемією, а потім почалася війна... Незважаючи на це, я отримав кілька запрошень від українців США, польського Кракова, німецького Берліна і Дрездена, іспанської Мурсії. Інколи на такі подорожі просто бракує вільного часу, бо я ще й досі працюю в супермаркеті. Однак цього року в травні, під час запланованої відпустки, нарешті зустрінуся з українською громадою Іспанії у «фруктовому саду Європи» — так називають Мурсію через її давні сільськогосподарські традиції, а також виробництво та експорт фруктів, овочів і квітів. Там мешкає і працює засновник численної Фейсбук-групи «Українці за кордоном» Ігор Бідованець з Тернополя, з яким я довгий час співпрацюю в соціальній мережі, але побачимося ми з ним уперше. Сподіваюсь, ця перша міжнародна зустріч з крисянами Європи буде початком мого міжнародного літературного турне. З українцями Праги обіцяю зустрітися якнайшвидше, впродовж квітня-травня.

— Як відреагувала критика на Вашу поки що останню надруковану книжку з такою провокативною назвою?

— На диво одностаїно позитивно! Ось як, наприклад, однією з перших на сторінках престижного видання «Друг читача» відреагувала Юлія Фомічова: «Гумор література — влучний та незлий. Він добирає найцікавіше із поезії українських авторів та ретранслює своє бачення. Його пародії легкі та невеликі за обсягом. Їх часто хочеться перечитати ще раз, ще раз посміхнутись і пізнати глибину. Автор вміє жартувати на непересічні теми — і в цьому його талант». А відомий вінницький письменник, перекладач і критик Віктор Мельник у «Буквоїді» назвав мою книгу пародій «театром масок»: «...Ліричний герой пародиста прикидається ліричними героями пародійованих авторів. Він ніби одягає їхні маски, говорить від їхнього імені і, опираючись на конкретні тексти, показує особливості певних творів чи й авторських стилів у гротескному світлі, піджартовуючи над недоліками чи висміюючи відверті нісенітниці, що трапляються у письменників». А відома своєю критичною безкомпромісністю київська блогерка Алла Комарова не тільки похвалила саму збірку за дотепність та оригінальність, але й порадила

її всім тим, хто шукає в сучасній українській літературі щось нове і незвичайне.

— І що ж такого «нового і незвичайного» можна знайти в «Прометей...» Крата?

— Насамперед, у моїй книзі відображена ціла епоха сучасного літературного процесу за останні чотири десятки років. Тут ви знайдете чимало відомих і вже призабутих імен. Крім того, майже половина збірки зосереджена виключно на еротичній темі, починаючи від самої назви. А ще вона щедро ілюстрована: на 60 пародій припадає майже 70 ілюстрацій! Я вже не кажу про жанрові несподіванки, наприклад, самопародіювання. Поети – народ самозакоханий, тож як вони можуть займатись висміюванням себе самого? Виявляється, можуть, і це демонструє мій текст, який так і названо «Автопародія». Тобто пародист іронізує над своїм власним твором і власним ліричним героєм. Цікава також за формою побудовання «Безкінечна сердечна пародія» на вірші Василя Жураківського, яка написана так, що читач, закінчивши читати останній рядок, мусить повертатись до першого – і так без кінця. А чого варта пародія-паліндром «Око а за око» (на творчість Миколи Мірошниченка). Цей жанровий різновид іще рідкісніший, ніж автопародія: кожен рядок такого твору читається зліва направо і навпаки однаково. А що ви скажете на те, що зазвичай пародисти пародіюють україномовних поетів – українською мовою, російськомовних, – ясна річ, російською. Мені вдалося зламати цей стереотип: у збірці є кілька епіграматичних пародій, написаних українською на російські твори.

— Побуває думка, що українці в останні роки взагалі не читають. Чи Ви, як письменник, з цим погоджуєтесь? Що думаєте з цим робити? І чи варто щось робити?

— Мені важко судити, бо я вже давно мешкаю в Чехії, а вдома буваю рідко. Якщо вірити опитуванням, які проводяться періодично в Україні, ситуація з читанням ще не катастрофічна, але близька до цього. Книга — це інтелектуальний продукт, тому він не може коштувати дешево. Але при цьому книга має бути фінансово доступною, як, скажімо, в Чехії. На жаль, платоспроможність пересічних українців відстає від їхніх читацьких запитів,

а книгозбірні також не можуть їх задовольнити через фінансування за залишковим принципом...

Іншими словами, розширення культурного простору стримується економічними лещатами. Так, наприклад, ціни на книги в Празі і Херсоні практично однакові, але при цьому українська зарплата щонайменше вп'ятеро менша від чеської. Тобто, якщо я можу собі дозволити купити в Празі щомісяця до п'яти книжок, то в Херсоні я на свою зарплату купував щонайбільше одну.

— На яку аудиторію орієнтований Ваш «Прометей...»? Зрозуміло, що насамперед збірку оцінять літературні гурми, але таких, як ми знаємо, небагато...

— Так, небагато, тому наклад моєї книжки цілком реалістичний — 1000 примірників. Хоча я дуже сподіваюсь на українську діаспору в світі, оскільки книгу можна замовити безпосередньо на сайті видавництва «Зелений пес», а також на книжкових інтернет-порталах «Всі Книги», «Yakaboo», «GRENKA», «Наш Формат», prom.ua та ін. Всі вони забезпечують доставку книг у будь-який куточок земної кулі. Для українців, які проживають в Чехії, доступна інтернет-книгарня в Празі books-ua.com. Якщо українські громади матимуть бажання провести зустріч з автором, тільки вітатиму такі запрошення. А звернутися до мене можна через Фейсбук-групу «Українці за кордоном», в якій наразі перебувають майже 22 тисячі учасників, позаяк я там — один із трьох адміністраторів і «за сумісництвом» — контент-менеджер. Повірте, прочитати книгу самостійно — це одне, але послухати її в авторському виконанні — це зовсім інший рівень сприйняття. Вже не кажу про можливість отримати автограф.

— На що можуть розраховувати потенційні шанувальники Вашої творчості найближчим часом?

— У квітні цього року в Києві з'явиться друком перше число часопису «Всесвіт» — найстарішого українського журналу іноземної літератури, що заснований у січні 1925 року. Там буде опублікована моя поема «Me quaero. Сповідь на самоті» (перша половина назви твору з перекладі з латини — «шукаю себе»). А ще розміщена велика стаття Антонії Цвід про мою творчість, у тому числі авторка аналізує і саму поему. Це те, що вже знаходиться в друці.

А щодо планів, то їх чимало. Насамперед, триває робота над «Вибраним» (орієнтовно на 400 сторінок), у якому будуть представлені мої найкращі поезії з попередніх поетичних збірок, афоризми, літературні пародії, а також переклади двох поетичних драм Володимира Набокова «Смерть» і «Дідусь». Обидві драми написані російським письменником-емігрантом і вперше перекладені українським письменником-емігрантом. Можливо встигну (дуже хотілося б!) додати до рукопису переклади Ярослава Сейфerta — першого чеського письменника, який 1984 року отримав Нобелівську премію. Йдеться про переклад його верлібрів зі збірки «Парасолька з Пікаділлі» («Deštník z Piccadilly», 1979). Також домовився з перекладачами Терезою Хланьовою і Тадеєм Карабовичем про видання моїх творів окремими збірками чеською та польською мовами.

Ну, а наступного року планую повністю присвятити себе творчій роботі і почну писати емігрантський роман з власного досвіду. Робоча назва — «СуперМаркет». Щось на зразок літературного міксу першого роману «Поштамт» американця польсько-німецького походження Чарльза Буковскі з «Дівчиною з крамнички» японської письменниці Саяки Мурати. Як відомо, обидва автори власний трудовий досвід на поштамті та в комбіні («крамничці за рогами»), що дав їм поживу для роздумів, перенесли у вигляді сюжету на сторінки своїх книг. Тільки у мене це буде тривимірний погляд на те, що відбувається з героями в самому супермаркеті, за його лаштунками та поза ним.

Як відомо, свій перший роман Буковскі написав у п'ятдесят років. Мені вже за шістьдесят, отже, я вже запізнююсь мінімально на десять років. Він витратив на це двадцять ночей, двадцять пінт віскі, тридцять п'ять шісток пива і вісімдесят сигар. На жаль чи на щастя, я не п'ю і не палю, тому писатиму довше, бо не матиму допінгу. Але дуже сподіваюсь, що у мене вийде. Гірше чи краще — судити не мені, а критикам і потенційним читачам. Є багаторічний досвід, море творчих задумів, шалене бажання писати, але бракує головного — вільного часу. ■

СПІЛКУВАЛАСЬ: Людмила Пустельник, Global Village, Південна Кароліна, США.

КВІТКА ЦІСИК: БІЛИЙ ГОЛОС УКРАЇНИ

Квітка Цісик народилася і все життя прожила у США. Її голосом захоплювався весь американський шоу-бізнес. Із нею працювали Майкл Джексон, Вітні Г'юстон та інші світові зірки. Та в Україні її почули здебільшого після смерті.

Автор: **ЕЛЬВІРА БОЖАНІ**

Повне ім'я співачки – Квітослава. Рідні і близькі її називали Квіткою. А популярність у США вона здобула під артистичним псевдо – Кейсі.

РОДИНА КВІТКИ

Родина Цісіків походить з Прикарпаття — з села Ліски, що в Коломийському районі. Наприкінці війни разом з тисячами інших біженців, що не бажали опинитися під радянською окупацією, родина Цісіків виїжджає зі Львова і врешті опиняється в Нью-Йорку. Тут у 1953 році народжується друга донька, яку називали іменем Квітка.

КВІТКА – ПЛАСТУНКА

До «Пласту» Квітка належала змалечку, як і старша її сестра Марія.

Родина Квітки

Квітка в ПЛАСТІ

Саме тут дівчина навчилася співати «білим голосом» — унікальна манера жіночого співу, який можна почути у віддалених карпатських селах. У 1969 році пластунки створили ансамбль «Соловейки» із 12 подруг серед яких була і Квітка. Ансамбль проіснував 3 роки. Дівчата грали на гітарах й співали пластунських пісень. З цим ансамблем Квітка виступала не тільки на пластових таборах та заходах, а й на різноманітних великих імпрезах української громади. Один з найяскравіших виступів колективу відбувся на вечорі самодіяльності з нагоди 20-ліття пластової станиці Нью-Йорк, там публіка не відпустила ансамбль шаленими оплесками.

Квітка з батьком та сестрою в юні роки

КВІТКА – МУЗИКАНТКА

4-річною на одній з дитячих костюмівок (маскарад) Квіточка співала пісню «Мамалига». А вже коли мала 9 років, то співала партію Лисички в опері «Коза-дереза». Режисером цієї музичної події була драматична акторка Олена Добровольська, а основним організатором — Квітчин батько.

З сестрою та батьком Квітка виступає на різноманітних українських творчих вечорах. Квітка постійно грала в струнному оркестрі, до організації якого теж прилучився її тато. Оркестр існував доти, поки учні вчилися у школі. Квітка також співала в церковному хорі.

КВІТКА – СТУДЕНТКА

У 1970 році Квітка завершує навчання у вищій школі музики і мистецтв

Студенські роки

у Нью-Йорку і вступає до коледжу у Бінгемтоні, для винятково талановитих. Тут дівчина студіює скрипку і спів. Після коледжу вступає до Нью-Йоркської консерваторії. Там бере собі псевдонім Кейсі, від своїх ініціалів «КС» (англійською). Цісик не відчуває жодних труднощів з різними музичними стилями. Її почали запрошувати до співпраці відомі американські джазові, поп- та рок зірки: Роберт Флек, Боб Джеймс, Майкл Болтон, Девід Санборн, Лінда Ронстад, Карлі Саймон, Мікіо Масуо, а також Квінсі Джонс — відомий продюсер-аранжувальник Америки, що був відкрив феномен Майкла Джексона.

КВІТКА – ОПЕРНА СПІВАЧКА

Влітку 1971 року вона отримала стипендію для навчання вокалу

Навчання оперному співу

в «The Mannes College of Music» в місті Гент (Бельгія). Там вона співає складну оперу «Ріголетто». Співом Квітки зацікавився Віліям Левіс з Метрополітен Опері, який підтверджує, що її голос надається на колоратуру. Квітці віддають окремі партії у різних операх, з якими вона справляється бездоганно. У кінцевому результаті професор переконує Квітку вибрати спів як основний навчальний профіль. Вона продовжує розвивати оперні вокальні здібності, але смерть батька у 1971 році позбавила сім'ю засобів для існування.

КВІТКА – ГОЛОС РЕКЛАМИ У США

Потрібно було заробляти. Квітка розвиває кар'єру сесійної співачки у поп-музиці, починає співати в клубах, де її помічають бізнесмени і рекламні агентства. Широкого успіху співачка досягає як виконавиця коротких рекламних пісеньок (джинглів), які постійно звучать на радіо та телебаченні. Одною з найуспішніших співпраць було виконання рекламних роликів для «Ford Motor Company». Саме голос Кейсі став частиною іміджу цієї компанії. Для цих виробників автомобілів Квітка працювала 17 років. За підрахунками продюсерів, її вокальні партії в численних ефірах пролунали 22 мільярди разів!

Талант Квітки визнавали настільки, що її послуги могли замовляти різні компанії, що конкурували між собою. Так, вона співала джингли «McDonalds», «Burger King», «General Motors» і «Toyota».

Кейсі виконала рекламу для трьох національних телевізійних мереж

Квітка – голос реклами

в 1980-х – ABC, NBC і CBS, озвучувала ролики чотирьох великих авіакомпаній – «American», «Delta», «Air East» та «TWA», двох національних компаній роздрібною торгівлі «Sears» і «J.C. Penney». Рекламувала співом два найпопулярніших виробники напоїв: «Coca-Cola» і «Pepsi». У 1990 році Квітка стала головним героєм одного з номерів глянцевого журналу «Ford Times», її портрет був розміщений на обкладинці видання.

КВІТКА ТА КІНОІНДУСТРІЯ

Кейсі періодично запрошували виконувати пісні до американських фільмів. Вона записала пісні до стрічок «The One and Only» («Один і тільки») та «Circle of Two» («Коло для двох»). Також виступила як бек-вокалістка для пісні Карлі Сімона, що виконувалася у фільмі «Working Girl» («Дівчина-працівниця»). Проте найбільшого розголосу набула праця співачки у фільмі «You Light Up My Life» («Ти освітуєш моє життя»). Ця пісня отримала найпрестижнішу нагороду в кіномистецтві — «Оскар», як кращий саунд-трек. Згодом пісня отримала нагороду «Греммі» у номінації «Пісня року» та «Золотий глобус».

Квітка в кіно

КВІТКА ТА ДВА УКРАЇНСЬКІ АЛЬБОМИ

У 1980 році Квітка записує свій перший альбом українських пісень «Kvitka», або «Songs of Ukraine», який присвячує своєму покійному батькові. Цей диск завойовує найвищу нагороду Music Awards у 1988 р. Співачці допомагає записувати пісні її чоловік, композитор-аранжувальник Джек Корнер.

Уже в 1989 році виходить другий диск «Two Colors» («Два кольори»).

Квітка при записі альбому

Співачка дуже хотіла добитись ідеального, професійного звучання. Тому на запис обох альбомів витратила особистих 200 тис. доларів. Для запису альбомів вона збрала 40 найкращих студійних інструменталістів Нью-Йорка. Згодом ці диски збрали безліч нагород, а в 1990-му році були номіновані на премію «Греммі» в категорії contemporary folk.

«Я своїм друзям тут постійно говорила, що український нарід є дуже співучий і має гарні пісні. І мені казали у відповідь: покажи, заспівай, заграй мені щось. Хоч тоді було багато українських записів, але я відчула, що немає жодної плити, яка би була на високому технічному рівні. Тому що це забирало багато часу, зусиль і коштів», – згадує в інтерв'ю Квітка.

На альбоми Квітки Цісик у радянській Україні існувала заборона. Спец служби вилучали платівки з її піснями, які представляли велику загрозу для радянської влади тому, що у них Цісик пропагувала українську культуру, співала пластунські пісні. У її репертуарі були також стрілецькі пісні й пісні УПА. Квітка була однією з перших виконавець «Два кольори». Вважалося, що це «защита» пісня під організацію українських націоналістів тому, що там символізується малиново-чорний колір – колір українських повстанців. В СРСР пісні Цісик були заборонені. Її платівки переписували на касети і слухали потайки.

КВІТКА ТА БАТЬКІВЩИНА

Квітка постійно хотіла побувати на рідних землях. Щоб приїхати до Львова вона та її мама чекали багато років. Дозвіл відвідати Батьківщину у 1983 році їм надав особисто очільник СРСР Юрій Андропов. Та хоча до Львова вони приїхали майже таємно, Квітка Цісик стала об'єктом розробки радянських спецслужб оскільки представляла велику загрозу для Радянської влади. Тож в КДБ застосу-

Знайомство з Йосипом Сліпим

вали операцію «Капкан» у якій було задіяно кілька управлінь спецслужби – тендітну дівчину зростом 147 см пильнували до 25 співробітників.

Колишній заступник прокурора Микола Голомша вважає, що така пильна увага радянських спецслужб до Квітки Цісик викликана не тільки через її пісні, а й через знайомство, під час перебування у «Пласті» з впливовим греко-католицьким єпископом Йосипом Сліпим, який був ворогом комуністичного режиму – боровся за українську незалежність, підтримував ОУН й УПА, відбув 18 років у радянських таборач (його звільненням займався особисто Папа Римський).

Вдруге Квітку Цісик запрошували до України у 1992 році – виступити на концерті до другої річниці Незалежності, але якісь нагальні справи завадили їй приїхати. Пізніше були перемовини про гастролі Квітки Цісик на Батьківщині. Та, на жаль, цій її мрії не судилося здійснитися. 29 березня 1998 року, не доживши п'ять днів до свого сорокап'ятиріччя, вона відійшла в інші світи. Не судилося записати й третій альбом – з колісковими.

КВІТКА. ПОВЕРНЕНА ПАМ'ЯТЬ

Квітка Цісик таки повернулася в Україну – у спогадах, записах. З'явилися вони в Україні наприкінці 80х – їх підпільно привозили українські емігранти, яким спростили процедуру відвідування історичної батьківщини, та українські музиканти, які почали їздити за океан на гастролі.

У тому ж 1992-му Олександр Горностаї, який презентував у Ванкувері знятий для телебачення Канади фільм «Україна: земля і люди» – до сторіччя еміграції, заїхав до Нью-Йорка і записав єдине відеоінтерв'ю Квітки Цісик українською мовою. Фрагменти цього інтерв'ю увійшли до документального фільму «Квітка. Голос у єдиному екземплярі», знятого до 60-річчя співачки. ■

ВЕЛИКДЕНЬ ОСОБЛИВЕ СВЯТО ДЛЯ НАС УКРАЇНЦІВ

Воскресіння і спасіння це особливі явища для Християн будь яких конфесій. Тим більше вони значущі для українців християн. Християнство це не просто релігія. Таке розуміння дуже вузьке і примітивне. Християнство це спосіб життя. Це перемога добра над злом. Це високоморальні чесноти. Ісус Христос вчив нас у двох заповідях котрі Він нам лишив, любити Бога та ближнього як себе самого. От і все. Всі інші приписи чи заповіді включно з “законом Мойсея” чи “Церковним догмами” другорядні. Вони важливі та суттєві але впливають для нас сьогодні тільки з доручення Ісуса Христа.

ПІДГОТУВАВ: АСКОЛЬД ЛОЗИНСЬКИЙ, колишній президент СКУ

Сьогоднішня війна в Україні це боротьба за життя нашого народу. Також це страшне змагання перемоги добра над злом. Це немов хресна дорога Ісуса для нашого народу що завершиться воскресінням. Ісус прийшов на землю щоби спасти світ від первородного гріха та впровадити у світі духовну мораль та добро. У процесі свого месіаністичної праці серед народу Він зустрічався з різними проявами зла, диявольськими діями, а то і фарисейством, здавалося б не найбільш шкідливим лихом але фактично не менш шкідливим та поширеним як найгірший гріх. Ісус не поборов на віки ці явища одначе він навчив що треба вірити у добро, у Бога та весь час боротися проти зла. Він показав що байдужість а то і зухвалість теж гріхи.

Ми бачимо сьогодні як ці прояви зла кружляють по цілому світу. Москва і не тільки її влада але і народ це уособлення зла по своїй культурі. Шевченко писав, що москалі “лихі люди” але це не означає що москальське дитя при народженні лихе. Одначе у наслідку московської імперської культури воно у багатьох випадках виростає на лихого москаля. Так його виховує і його лиха московська мати яка виростає у лоні імперії і готова сьогодні вродити синів щоби вони вбивали навіть невинних за злочинну імперію.

Одначе довкола цього є менше зло але все ж таки зло — свого роду фарисейство - це зухвалість або

байдужість до цього зла, вважаючи себе інколи особливим або що моя хата з краю. Ми українці покликані Ісусом боротися проти цих проявів зла також, одначе дипломатично і своїм прикладом героїзмом. Ми боремось проти основного тяжкого зла московського імперіалізму, але також ми змагаємось з модерними проявами фарисейства, байдужості і почуття особливості, що галасливо проповідується зокрема в Америці. Ось просто неймовірний приклад цього це допущення сьогодні, щоби у місяці квітні ц.р., москалі стояли на чолі Ради Безпеки ООН. Аргументи тут зайві бо їх так багато. Розмови про совість або іронію тут зайві.

Ще ніколи не було кращого аргументу для потреби реформ ООН.

Воскресіння і перемога Ісуса над смертю як і добра над злом це проявилось в останньому році у світовому відношенні: Україна здала іспит свого захисту, мимодоречних і хибних передбачень. Волелюбні держави цілого світу стали на захист України не тільки словом але і ділом надаючи її можливості захисту доставою не тільки гуманітарної допомоги але і летальної зброї. Нещодавно Міжнародний Кримінальний Суд видав рішення взяти під арешт Володимира Путіна за воєнні злочини. Це викликало занепокоєння навіть держав насильно наставлені приязно до Путіна.

У цей час торжество Воскресіння Ісуса Христа проявляється не тільки в історичному чи духовному контексті але у сьогоднішньому не тільки стратегічно політичному, але і гуманітарному порядку. Україна і її народ є хіба жертвою цього явища але вона і її народ є у першу чергу виконавцями Воскресіння і перемоги добра над злом. Мабуть у цьому випадку нас вибрав Господь і завдав нам важке доручення. Ми це доручення виконуємо.

Тому приступаймо до наших Великодніх традицій з глибокою вірою та надією. Я не проповідник. Я просто українець християн який вважаю що Господь обрав нас, щоби ми були Його рукою перемоги добра над злом. ■

УКРАЇНСЬКИЙ ВОЛОНТЕР ПАВЛО ЗАТУЛІН ПРО УСПІШНУ СПІВПРАЦЮ З ЧЕСЬКИМИ ВОЛОНТЕРАМИ

Павло Затулін у Чехії стояв у зроду громадської організації Празька Криївка, відомою завдяки своїй активній волонтерській допомозі ветеранам та воїнам АТО з 2014го року. Після повномасштабного вторгнення у 2022 році Павло повернувся до України і волонтерством займається на рідних теренах. Як йому допомагають чехи, що нагально для потреб фронту та як вітали Павла у рідному Херсоні, дізнавалась Алла Ветровцова.

АВТОР: Алла Ветровцова

Наша перша розмова з Павлом відбулася через скайп, сигнал був поганий, в нас гриміла перша весняна гроза, а в Костянтинівці, на Донбасі, де перебував Павло, снігу по коліна, вітер. Розмову довелося відкласти, але під час спілкування смсками я поділилась з Павлом фото малюнків та оберегів від дітей біженців у Чехії. Для воїнів ЗСУ діти зліпили пса Патрона та скибку херсонського кавуна, знак рідного міста Павла.

Про себе Павло розказує, що в Україні є волонтером, але постійно перебуває в місцях бойових дій. «Я хочу приписатися в ЗСУ, хлопці відмовляють, кажуть, що мені зв'яжуть руки-ноги, не буду вільним, але я все одно деє припишу». - Це нормальна реакція, погодилась я. Але з точки зору прагматичної користі, чи не краще залишатися волонтером завдяки налагодженим зв'язкам з чеськими волонтерами?

«Це правда, але я би хотів таким чином приписатися, щоб у мене були короткі відпустки, щоб я міг кудись поїхати, щось забрати і привезти.»

Павло возить речі до бойових загонів за призначенням, якщо від них є прохання. «Якщо на мій розсуд, то я співпрацюю з 28-ю бригадою, вожу максимально їм. Ну, і, звичайно є 46-а бригада, 10-а штурмова, є 128-ма. В деяких випадках я навіть не знаю назви бригади, просто знаю хлопців. Знаєте, тут не прийнято питати хто ви, що ви, де ви. Приїхав, передав, поїхав далі.»

Всі чекали звільнення Херсона з великою напругою, і саме у той час Павло забрав генератори в Чехії і в Херсоні опинився вже на четвертий день після його звільнення від російських

окупантів. За його словами, атмосфера у місті була неймовірною. «Я заїзжав у кілька міст, які звільнялися, але так, як було в Херсоні, не було ніде. Я себе відчував як якась поп-зірка: на нас вішалися, просили підписи, давали якусь їжу, подарунки. Враження було велике з того, як нас зустрічали. Я під'їхав до свого будинку, вийшло деє з сотню людей і вони не впізнали мене, вже потім зрозуміли, що це я. Це було класно.»

Херсон – це, в основному, російськомовне місто. Але, як писали в соцмережах з приводу переходу на українську після початку повномасштабної війни, «мы все заснули 23-го февраля, а прокинулись 24-го лютого». Павло

Затулін підтверджує, що така ж ситуація була й у Херсоні. «Багато людей розмовляє українською, ламана – неламана. Молодь нормально розмовляє українською, а ті, що старші, також намагаються. Знаєте, мені приємно, коли навіть пару українських слів скажуть, і ти вже розумієш, що то своя людина.» Щодо самого Павла, то сумнівів у своїй належності до України в нього немає. «Мій дід по батькові є з Курської області, по мамі коріння з Вінницької області. Я пам'ятаю, коли мені було 16 років і я отримував паспорт, мене запитали яка національність, я написав українець. Мій дід трохи ображався, що я не написав «руській». Я сказав: який я «руській», коли я народився в Україні? Я відчуваю себе стопроцентним українцем.»

Діти в Херсоні – проукраїнські, ділиться Павло своїми спостереженнями. «Вони більше показують свої емоції, ніж дорослі, махають руками коли їх зустрінеш, показують, що дуже раді, що місто звільнене. Вони сидять біля своїх дитячих блокпостів, питаються про форму ЗСУ, мають там свої шеврони, радіють, коли хтось зупиниться. Нечасто військові коло них зупиняються, тому що немає часу, але якщо зупиняться, діти дуже раді.»

Допомога чехів

Що стосується допомоги чехів Україні, «допомога дуже велика, суттєва, - говорить Павло, – вчора до мене приїхали троє людей, привезли допомогу. Так що я з багатьма чехами в постійному контакті. Багато приїздять, постійно допомагають, ще напочатку мені передали одну автівку. Помагають і коштами, і речами. Я вам скажу, що

від початку повномасштабної агресії я спочатку працював у Німеччині, маю там багато знайомих. Ні одна людина там не відгукнулася, а від чехів іде дуже велика підтримка. Коли все закінчиться, я до Німеччини навіть не подивлюсь, навіть за ті їхні гроші, тому що чехи для мене дуже близькі люди і я горжуся тим, що я попав до Чехії і там прожив 25 років».

Нагадаємо, що чехи пережили окупацію країни Радянським Союзом в 1968 році, і прекрасно розуміють, в якому скрутному становищі опинилась Україна. «Це основна причина, - погоджується Павло, - які ще причини, я навіть не знаю, але вони на нашій стороні. З хлопцями ми розмовляли і вони кажуть, що їм подобається, як чехи питають: а що там наші, як там наші.»

Настрої людей і «надоїло»

Що Павла найбільше вразило за той час, коли він їздив по звільнених областях та прифронтових зонах? «Розбиті села і міста. Найбільше вразила Харківська область, там нема живого, цілого будинку. Це, звичайно, шок. Зараз вже тут їздимо, вже якось при звичаїлися, але спочатку був шок. Є багато пенсіонерів, що залишаються, нема куди їхати, та й не хочуть. Є люди. Але чим далі, тим більше молодих повертається, по чоловіках не порозумієш, але якщо бачиш молодих жінок, то для мене це значить, що життя повертається. Так мені здається.»

Після виснажливого для всіх року війни настрої українців зрозумілі: всі чекають, коли ЗСУ вже звільнять країну остаточно. Як це бачить Павло? «Так, всі чекають, всім це надоїло, звичайно. Але, знаєте, більшість хоче перемоги, а деякі хочуть, щоб просто воно закінчилось, навіть не замислюючись, яким способом це має закінчитись. Але, звичайно, то людей втомлює. Втомлюють ці сирени якщо то мирне місто, втомлює бомбардування якщо це тут, на Донбасі. І Херсон, херсонців це втомлює, тому що тут «прилітає», а з-за Дніпра немає можливості контрнаступу.» Ми втішаємося думками, що цей процес ми не можемо прискорити, що треба мати терпіння. Павло на це заперечує, що «кожен має, може прискорити.» - Якщо говорити про це прискорення - погодилась я – то що потрібно вкрай зараз? Наприклад, взимку нагальним був збір коштів на генератори, потім Празька Криївка оголосила збір

на теплі комбінезони для танкістів. Нещодавно Галина Василенко повідомила, що завдяки збору коштів наша Криївка закупила два старлінки нашим захисникам.

«Як я бачу - тому що спілкуюсь з ЗСУ - найбільша потреба у автівках. Тому що автівки ламаються, в автівки влучають, автівки горять. Завтра веземо з Констахи (так по-домашньому Павло називає Константинівку) на Дніпро три розбиті автівки, щоб їх ремонтувати. Хлопцям, у яких я базуюсь, шукаю автівку, тому що немає ніякої. Мають мінівені, які треба переобладнувати, іншу резину дати. Автівки. Найбільша потреба.»

Проблеми через бюрократичний підхід до волонтерів

«Я зараз не можу приїжджати до Чехії. Проблема в тому, що треба реєструватися через якусь волонтерську організацію, чекати на дозвіл. Якби я міг, я був би в рази ефективнішим, я б мав змогу возити набагато більше потрібних речей», - розповідає Павло. За його словами, він представляє декілька волонтерських організацій, але найбільше співпрацює з Team4Ukraine – Команда для України. «Це чеська неприбуткова організація, з якими ми багато працюємо. Вони для нас знайшли, і ми перевезли в Херсон 3 машини швидкої допомоги для дитячої лікарні, 4 дитячих інкубатори і ще якісь пристрої. Вони з самого початку війни багато возять, передають мені, через мене.»

Члени Команди для України нещодавно бачилися з Павлом у Костян-

тинівці, провідали його по дорозі з Вінниці. До Вінниці вони привезли гуманітарну допомогу для дитячого інтернату. Ця подорож мала назву «Операція Клоуни», і зосереджена була на допомозі медичних клоунів та мистецьких майстер класів для хворих діточок. Павло говорить, що разом з ним Команда для України налічує 20 людей, серед них є чеські поліцейські, військові і прості чеські громадяни. «Мені вони передали крісло для поранених, зараз буду монтувати його в автівку. Я ще просив зварювальний апарат, тому що зварюю для хлопців автівки, роблю трошки бронь, то мені цей прилад привезли.»

Щодо подальшої волонтерської роботи, одним з пріоритетів Павло бачить лікування та психологічну реабілітацію воїнів ЗСУ. «Тому що і поранені є, і є багато людей, психічний стан яких потребує реабілітації, їх буде ще більше. Хлопці в бойових діях більше року, втратили багато побратимів, багато поранених, умови тяжкі, постійно у стресі.»

Павлу здається, що вже зараз він бачить воїнів, яким вже потрібна психологічна допомога. «Може, з сторони хтось каже, що й мені потрібна допомога, але себе не бачиш. Ми говорили про це з координаторкою Празької Криївки Галею Василенко. Це ще не актуальне питання. Зараз головне – це допомога фронту, але, звичайно, вже зараз питають, чи можна когось пораненого взяти на лікування до Чехії.» ■

САКРАЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПАМ'ЯТОК В ЧЕСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

«Ми пішли в цю світову завірюху тільки тому, щоби наша Україна... могла проголосити, що хоче мати власне місце під сонцем...» – із листа фронтових стрілецьких частин до Загальної Української Ради, 11 листопада 1915 року.
(Початок статті читайте у попередньому номері)

ПІДГОТУВАВ: **Юрій Ключівський**, керівник інформаційно-аналітичної служби «Європейсько-східний діалог» (IASEED), Прага, лютий 2023 року.

Іван Пулюй, Іван Борковський, Федір Швець, Леонід Грабина; письменники Спиридон Черкасенко, Софія Русова, Наталена Королева та Василь Королів-Старий; представники творчої інтелігенції Михайло Бринський, Іван Кулець, Юрій Вовк, Микола Міленко; міністри, дипломати УНР, громадські та військові діячі Степан Ключурак, Аполінарій Маршинський, Максим Славінський, Дмитро Антонович, Кость Мацієвич, Микола Стаховський, Кость Лоський, Григорій Сидоренко, Микола Галаган, Олександр Вілінський, Євген Голіцинський, Іван Мір-

ний, Микола Тобілевич, Арсен Чернявський та багато інших.

Найвідомішими українськими військовими похованнями на території Чехії є:

- меморіал у м. Лада в Под'єштеді;
  - меморіал на Центральному кладовищі м. Брно;
  - меморіал на військовому кладовищі у м. Ліберець;
  - монумент загиблим воїнам УНР на міському кладовищі у м. Пардубіце;
  - військові поховання у м. Йозефов.
- Так, Український військовий меморіал у м. Лада в Под'єштеді, який ще

Історичні паралелі – це ще й про те, коли наше минуле значною мірою визначає й наше майбутнє. Саме через це ретроспектива подій більш як 100-літньої давності майже повністю тотожна з нашим сьогоденням: та сама битва за існування держави України й з тим самим ворогом зі сходу – росією.

Братські могили українців в Чехії

Вже у міжвоєнний період ХХ століття, через революційні події та Громадянську війну в тодішньому СРСР – тодішня Чехословаччина стала притулком для десятків тисяч українських емігрантів. Багато хто з них мріяв повернутися на Батьківщину, проте багатьом судилося померти на чужині. Так, на території Чехії похована ціла плеяда українських громадсько-політичних діячів, науковців, письменників, художників, військових. Це, зокрема, науковці Іван Горбачевський,

Український меморіал на Центральному кладовищі в м. Брно

Пам'ятник українським воякам УГА на військовому кладовищі в м. Ліберець

Пам'ятник на братській могилі воїнів Української Галицької Армії у чеському Йозефові

відомий як Братська могила стрільців УГА (Українська Галицька Армія) був відкритий 20 жовтня 1921 року і присвячений українським військовополоненим Першої світової війни та загиблим воякам Гірської бригади УГА. Хронологічно він є першим і одним із найбільших серед військових монументів, відомих на території Чехії. Автором проекту став скульптор, колишній чотар війська УГА, Михайло Бринський, який у своїй творчості неодноразово звертався до шевченківської тематики. У її ключі виконано центральну фігуру монумента – кобзаря із бандурою, над головою якого вирізьблено тризуб та цитата із поеми Т.Г. Шевченка «До Основ'яненка», з цитатою: «Не поляже, а розкаже, що діялось в світі, чия правда, чия кривда, чий ми діти...». Обабіч кобзаря на півколоннах вирізьблені бойові хрести УСС та УГА. Верхню частину центральної колони вінчає лавровий вінок із булавою та державою. На бічній частині пам'ятника розміщено написи чеською та німецькою мовами «Українці своїм полеглим братам». На задній стороні викарбувані імена загиблих. У 2008 р. на кошти Міністерства оборони ЧР військовий цвинтар із похованнями російських та українських військовополонених Першої світової війни, який розташовано за пам'ятником, було впорядковано і огорожено. 25.04.2013 монумент разом із військовим цвинтарем отримав статус пам'ятки культури Чехії.

Далі Український меморіал на Центральному кладовищі м. Брно, який був відкритий у листопаді 1923 року на місці поховання 154 українських вояків Першої світової та польсько-у-

країнської війни. Пам'ятник споруджено у формі вертикальної стели зі скульптурою скорботної жінки нагорі та двома напівколоннами, розташованими зліва та справа. На кожній півколонні викарбувано тризуби, а внизу розміщено написи чеською та українською. Напис зліва: «Obětēm světové a polsko-ukrajinské války. Ukrajinská emigrace v Brně 1914-18 1918-23» («Жертвам світової та польсько-української війни. Українська еміграція м. Брно 1914-18 1918-23»). Посередині плити викарбувано текст: «На вічну пам'ять 154 Синам Української Землі, які як жовніри австрійської та російської армії впали жертвою світової війни 1914-1918 та героям української галицької армії борцям за волю державність України 1916-1923, що

Монумент загиблим воїнам УНР на міському кладовищі у м. Пардубіце

викинені польськими військами з під рідної стріхи зложили тут свої кости». Напис справа: «In memoriam borum qui in muno bello et polono-ukrajinico vitam obtulerunt emigatio ukrajinica bronae». Побіля пам'ятника знаходиться 15 українських поховань пізнього періоду.

Ще один український пам'ятник на військовому кладовищі в м. Ліберець, який був встановлений у 1927 році на місці поховання 27 бійців Гірської бригади УГА і присвячений воякам УГА, які перебували в Ліберці в таборі для інтернованих частин УГА. Виконаний за проектом відомого українського художника та скульптора Василя Касіяна, пам'ятник справляє глибоке емоційне враження, зображує тіло вбитого стрільця, над яким завмерли дружина та двоє малих дітей. Надзвичайною майстерністю позначена проробка кожної деталі монументу: типовий український одяг матері та дітей, форма, зброя та амуніція полеглої солдата Першої світової війни. Початково пам'ятник стояв на високому постаменті, який увінчувала чорна таблиця із білим написом: «На вічну пам'ять борцям Української Галицької Армії за волю і добро свого народа, що викинені ворогами з-під рідної стріхи зложили тут свої кости». Побіля нього були поховані українські військовики. На цьому постаменті було також розміщено скляні таблички зі списками похованих, які погано збереглися, як і центральна меморіальна таблиця. Ще у 1936 р. колишніми стрільцями УГА була розпочата кампанія по збору коштів на реставрацію пам'ятника. На зібрані кошти було, зокрема,

відлито з металу нову меморіальну таблицю і знову встановлено на пам'ятник. На початку 60-х військова частина цвинтаря була перероблена у меморіальний комплекс жертвам світових воєн. Внаслідок цієї трансформації пам'ятник воїнам УГА було знято з постаменту і перенесено зі свого початкового місця. Висока мистецька вартість монумента і його скорботне послання добре пасували до ідеї всього меморіального комплексу, що, напевно, врятувало цей пам'ятник від знищення.

Цікавим є й Монумент загиблим воїнам УНР на міському кладовищі у м. Пардубіце роботи талановитої української скульпторки Оксани Лятуринської, який було відкрито 1 листопада 1932 р. на колишньому військовому цвинтарі м. Пардубіце (зараз центральний міський цвинтар). Композиційно цей пам'ятник являє собою стилізований хрест, спроектований на стелу. Частина хреста прикрашає геометричний візерунок, типовий для українського різьбярства по дереву. На нижній частині хреста розміщено тризуб, а під ним на самій стелі викарбовано імена загиблих солдатів. Нижню частину стели з обох боків оточують невеликі напівколони з гербовими щитами, на яких з ювелірною майстерністю самою Оксаною Лятуринською вирізьблені архангел Михаїл та галицький Лев – символи двох культурних столиць України, Києва та Львова. На підніжжі постаменту напис: «Борцям за Україну», а нижче викарбовано згадку про замовника пам'ятника «Самопоміч українських емігрантів на північно-східню Чехію».

Й, останнім у цьому переліку слід назвати Пам'ятник на братській могилі воїнів Української Галицької Армії у м. Йозефов, який було відкрито 10 серпня 1941 року, а виконав його чеський архітектор Антонін Вагнер за проєктом професора графіки Української студії пластичного мистецтва в Празі Роберта Лісовського.

Ініціатором спорудження пам'ятника виступив кралоградецький відділ організації «Самопоміч українських емігрантів на північно-східню Чехію», яка розпочала збір коштів на його побудову у 1934 року. У грудні 1936 року було проведено ексгумацію 16 українських воєнків, похованих неподалік у братських могилах загиблих військовополонених колишнього йозефовського табору. Місце братського поховання було означено хрестом із табличкою прізвищ померлих. У 1938 році комітет по спорудженню пам'ятника складався з наступних членів: голова, пор. Миколай Оборський, секретар, ст. десятник Петро Дяченко, скарбник, стр. Федір Дулеба; члени: інж. Петро Василюк, стр. Михайло Торський, стр. Микола Махник. Комітет провадив надзвичайно активну кампанію по збору коштів, його звернення пролунали навіть за океаном (див. вирізку з американських новин «Свобода»).

10 серпня 1941 року за сприяння УНО на місці ексгумації було урочисто відкрито новий пам'ятник. Композиційно він складається з високого козацького хреста, який

височить над плитою, у центрі якого вирізьблено емблему ОУН: тризуб, центральна частина якого трансформована у меч. Підніжжя хреста оздоблено написом: «Спить жертви борби за волю України». На могильній плиті під знаком ордена «Галицький хрест» викарбовано 25 імен полеглих воїнів. На фронтоні могильної плити зображені схрещені мечі, охоплені лавровим вінком. На тильній стороні хреста викарбовано напис: «Поставили українські військовики при У.Н.О. Р.Б. 1941», а справа на його боці написані імена творців монумента. Фактично до 2017 року, коли «Регіональне українське товариство у північно-східній Чехії» за сприяння Посольства України в ЧР провело реставрацію пам'ятника та його урочисте відкриття, монумент залишався невідомим ні українському, ні чеському загалу.

Продовжуючи тему поховань, не можна зупинити свою увагу лише на масових могилах, про які йшлося вище але й варто акцентувати увагу на багато чисельних похованнях відомих українців, які у свій час знайшли вічний спокій в чеській землі. ■

СУБОТНЯ УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА «ЕРУДИТ» В ПРАЗІ ЗАПРОШУЄ

- Бажаєте отримати українську освіту за кордоном?
- Ви хочете знати традиції та звичаї нашого народу?
- Ви готові наполегливо працювати над собою?

НАБІР УЧНІВ (1-11 класи).

В нас ви отримаєте документ державного зразка України.

Адреса:

Прага 1, ZŠ Uhelný Trh 4
www.erudyt.cz,
facebook.com/Erudyt,
susherudyt@gmail.com,
тел. +420 774 497 994

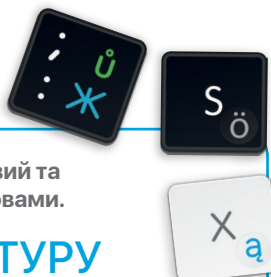
PORTAL UA

Відскануйте QR-код та перейдіть на портал

WWW.PORTALUA.CZ

KEYOVERLAY.com
НАКЛЕЙКИ НА КЛАВІАТУРУ

Ми раді вам запропонувати простий, дешевий та швидкий спосіб як легко писати різними мовами.

НАКЛЕЙКИ НА КЛАВІАТУРУ

В асортименті інтернет магазину знайдете понад 50 мов та різні мовні комбінації (наприклад чесько-українсько-російсько-англійська комбінація розкладок в одному). Пропонуємо наклейки різних форм, кольорів (від білого до люмінесцентного і навіть золотого) на прозорому, чорному чи білому фоні.

Для реалізації наклейок була вибрана найякісніша технологія друку та матеріал з високою фіксацією і низькою товщиною, що гарантує стійкість наклейки на клавіші та комфорт при друку. Усі стікери мають захисний шар (ламінування) для забезпечення їх довговічності. Завдяки універсальному формату, підходить для будь-якого типу та моделі клавіатури.

www.prelepkyanaklavesnici.cz
info@prelepkyanaklavesnici.cz
+420 721 751 155

English version:
www.keyoverlay.com

СКИДКА 20%

при закупівлі
будь-яких наклейок
та безкоштовна
доставка
при закупівлі
над 500 Крон
Код для скидки:
porohy

ADAPTAČNÍ CENTRUM CHODOV

ЦЕНТР АДАПТАЦІЇ ХОДОВ

Адаптаційний центр «Ходов» приймає українських дітей віком від **3** до **12** років, які не отримали місця в чеському дитсадку чи школі. Нові групи відкриються у **понеділок, 5 вересня.**

Для реєстрації та додаткової інформації звертайтеся до Енге Чамідулліни:

773205982
bulate99@gmail.com

ГОЛОВНИЙ КООРДИНАТОР
MGR. PETR PIJÁČEK

[FACEBOOK.COM/ADAPTAČNICENTRUMCHODOV](https://www.facebook.com/adaptacnicentrumchodov)

PŘIŠLI S MÁLEM

PŘINÁŠEJÍ MNOHEM VÍC

„Kvůli válce jsem musela svou zemi opustit.
Díky vám ale můžu začít nový život.
A jako učitelka vám vaši laskavost vrátit.“

ANASTASIA - UPRCHLICE Z VINNYCJA

zacitspolecne.cz